

Місто і війна (передмова)

Від 2014 р. російська військова агресія проти України призвела до значних руйнувань об'єктів культурної спадщини. За висновками експертів втрати культурної спадщини України є найбільшими з часів Другої світової війни. Одночасно російсько-українська війна стала тригером для переосмислення культурної спадщини українських міст. Зокрема, змінилося ставлення містян до того, що заслуговує на збереження та відбудову, а якої спадщини слід позбутися, яку видалити з фізичного простору міст, а також колективної пам'яті міських спільнот. Крім того, в умовах війни в Україні відбувається формування нових стратегій охорони культурної спадщини. Важливе значення мають різноманітні громадські ініціативи, волонтерський рух і допомога міжнародних організацій.

Пропонований випуск журналу присвячено питанням, що стосуються знищення, руйнування й пошкодження об'єктів культурної спадщини та культурної інфраструктури України внаслідок російської військової агресії, а також стратегій збереження та переосмислення культурної спадщини українських міст в умовах війни. Дослідження виконано в межах наукового проєкту «МІСТО І ВІЙНА: руйнування, збереження і переосмислення міської культурної спадщини великих міст Південно-Східної України в період російської військової агресії». Це міждисциплінарний проєкт з дослідження різноманітних аспектів міської культурної спадщини великих міст Східної та Південної України — Дніпра, Донецька, Запоріжжя, Одеси й Харкова — після початку війни на Донбасі 2014 р. і широкомасштабного наступу російських військ 2022 р. Мета проєкту — зафіксувати погляди експертів (передусім науковців, працівників музеїв, архівів та бібліотек, а також журналістів, письменників, художників, фотографів та ін.) на процеси руйнування, збереження та переосмислення міської культурної спадщини в Україні, спровоковані російською військовою агресією. Проєкт являє собою відкриту мережу, учасниками якої є переважно викладачі й студенти українських університетів, котрі працюють у тісній співпраці заради розроблення нових підходів

до культурної спадщини України (детальніше: <https://cityface.org.ua/projectheritage.html>).

Представлені у випуску статті та повідомлення є проміжними результатами досліджень у межах проєкту «МІСТО І ВІЙНА», авторами яких є переважно фахові історики, зокрема університетські викладачі, співробітники архівів та музеїв. Статті та повідомлення розташовані у випуску за тематичним принципом. Загалом пропонований випуск містить дослідження актуальних питань, пов'язаних зі знищенням та збереженням різноманітної міської культурної спадщини під час російсько-української війни, сучасною медійною репрезентацією українських міст та їхньої культурної спадщини, специфікою діяльності музеїв, архівів і бібліотек під час війни, актуальними викликами, що постали перед освітньою галуззю та культурно-мистецьким життям українських міст у період російської військової агресії.

Видання цього спеціального випуску «Вісника Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Історія”» відбулося завдяки підтримці Канадського інституту українських студій Альбертського університету та сприянню керівництва історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Дякуємо рецензентам статей за слушні пропозиції та зауваження, які були висловлені під час підготовки випуску, а також літературним редакторам за корегування текстів. Сподіваємося, що цей випуск зацікавить читачів і стимулюватиме подальші дослідження культурної спадщини в Україні.

Сергій Посохов, Євген Рачков